

ΝΗΣΤΕΙΑ ΚΑΙ ΑΓΝΕΙΑ ΤΟΥ ΣΩΜΑΤΟΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΝΟΥ

1. Νοῦς καὶ σῶμα ἀγνὸ γιὰ τὴν ἐπάξια προσέγγιση τῶν Ἀχράντων Μυστηρίων.

Ἡ ἀγνεία τοῦ σώματος καὶ τοῦ νοῦ εἶναι μιὰ ἀπὸ τὶς σημαντικώτερες προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἔνωσή τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν Θεὸ· οἱ καθαροὶ λογισμοί, οἱ ἀπαλλαγμένοι ἀπὸ κάθε ρυπαρὴ ἐπιθυμία καὶ ἐνθύμηση. Στὴν πρώτη πρὸς Κορινθίους ἐπιστολὴ ὁ Ἀπόστολος τῶν Ἐθνῶν θὰ τονίσει· «τὰ βρώματα τῆ κοιλίας καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν. ὁ δὲ Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. τὸ δὲ σῶμα οὐ τῆ πορνείᾳ, ἀλλὰ τῷ Κυρίῳ, καὶ ὁ Κύριος τῷ σώματι»¹, ἐνῶ λίγο πιὸ κάτω καὶ πάλι τονίζει: «φεύγετε τὴν πορνείαν. πᾶν ἀμάρτημα ὃ ἐὰν ποιήσῃ ἄνθρωπος ἐκτὸς τοῦ σώματος ἐστίν, ὁ δὲ πορνεύων εἰς τὸ ἴδιον σῶμα ἀμαρτάνει. ἢ οὐκ οἴδατε ὅτι τὸ σῶμα ὑμῶν ναὸς τοῦ ἐν ὑμῖν Ἁγίου Πνεύματος ἐστίν, οὗ ἔχετε ἀπὸ Θεοῦ, καὶ οὐκ ἐστὲ ἑαυτῶν; ἠγοράσθητε γὰρ τιμῆς. δοξάσατε δὴ τὸν Θεὸν ἐν τῷ σώματι ὑμῶν καὶ ἐν τῷ πνεύματι ὑμῶν, ἅτινα ἐστὶ τοῦ Θεοῦ.»²

Δὲν εἶναι δυνατὸν τὸ σῶμα αὐτὸ τὸ ὁποῖο πρόκειται νὰ γίνῃ Ναὸς τοῦ Θεοῦ, νὰ μολυνθεῖ μὲ ὅποιαδήποτε ἀκάθαρτη σαρκικὴ πράξη. Τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ τὸν νοῦ τοῦ ἀνθρώπου· «πᾶς ὁ βλέπων γυναῖκα πρὸς τὸ ἐπιθυμῆσαι αὐτήν ἤδη ἐμοίχευσεν αὐτήν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ»³, ἀναφέρει ὁ Κύριος, θέλοντας νὰ τονίσει ὅτι ἡ κίνηση τοῦ νοῦ πρὸς τὴν ἀμαρτία καὶ ἡ συγκατάθεση, ἀρκοῦν γιὰ νὰ θεωρηθεῖ ἡ ἀμαρτία ἤδη τετελεσμένη, ὅσον ἀφορᾷ τὴν ἐπιθυμία ἢ ὁποῖα ἔχει

ἸΣΗΜΕΙΩΣΕΙΣ–ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

¹ Α Κορ. στ', 13.

² Α Κορ. στ', 18-20.

³ Ματ. ε', 28

πλέον αἰχμαλωτίσει τὸν ἄνθρωπο. Ἀντίθετα ἡ ἐγκράτεια ὁδηγεῖ στὴν ἔνωση μετὰ τὸν Νυμφίον Χριστόν.

2. Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου.

2.1. Τὰ ἔπαθλα τῆς νηστείας.

Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Μέγας Ἀθανάσιος στὸν λόγο του "περὶ Παρθενίας", πλέκει ἕνα θαυμάσιο ἐγκώμιο τῆς ἐγκρατείας ποὺ κατορθώνεται κυρίως μετὰ τὴν ἄσκηση τῆς νηστείας· «ἡ ἄσκηση εἶναι δύσκολη, καὶ ἡ ἐγκράτεια δυσκολοβάστακτη· τίποτε ὅμως δὲν εἶναι γλυκύτερο ἀπὸ τὸν ἐπουράνιον Νυμφίον. Ἐδῶ κοπιάζουμε λίγο, ἐκεῖ ὅμως λαμβάνουμε τὴν αἰώνια ζωὴ. Γι' αὐτὸ καὶ ὁ Ἀπόστολος Παῦλος ἀναφέρει: "οὐκ ἄξια τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ πρὸς τὴν μέλλουσαν δόξαν ἀποκαλυφθῆναι εἰς ἡμᾶς"⁴. Εἶναι πραγματικὰ καλὸ τὸ νὰ φεύγει κανεὶς ἀπὸ τὸν θόρυβο τοῦ κόσμου, καὶ νὰ ξεκινᾷ γιὰ νὰ ζήσει μόνος του. Εἶναι μεγάλη ἀρετὴ ἡ ἐγκράτεια, μέγα καύχημα ἡ ἀγνεία, μεγάλα τὰ ἐγκώμια τῆς παρθενίας. Ὡ παρθενία πλοῦτε ἀκατανόητε! Ὡ παρθενία στέφανε ἀμαράντινε! Ὡ παρθενία νὰ ἐπιδοῦ τοῦ Θεοῦ καὶ κατοικία τοῦ Ἁγίου Πνεύματος! Ὡ παρθενία, τίμιον μαργαριτάρι ποὺ πολλοὶ δὲν μποροῦν νὰ τὸ δοῦν, καὶ ποὺ σὲ λίγους μόνον μπορεῖ νὰ βρεθῆ! Ὡ ἐγκράτεια φίλη τοῦ Θεοῦ ποὺ ἐγκωμιάζεις ἀπὸ τοὺς Ἁγίους! Ὡ ἐγκράτεια ποὺ διαφεύγεις σωζόμενη ἀπὸ τὸν θάνατον καὶ τὸν Ἄδην, ἐνῶ κατέχεσαι αἰχμάλωτη ἀπὸ τὴν Ἀθανασία! Ὡ ἐγκράτεια χαρὰ τῶν Προφητῶν καὶ τῶν Ἀποστόλων τὸ καύχημα! Ὡ ἐγκράτεια ζωὴ τῶν Ἀγγέλων καὶ τῶν ἁγίων ἀνθρώπων ὁ στέφανος! Μακάριος εἶναι ὄντως αὐτὸς ποὺ παραμένει σταθερὰ προσκολλημένος σὲ ἴσθια μετὰ ὑπομονή, γιὰτὶ μετὰ λίγο κόπον θὰ λάβει μεγάλη χαρὰ. Μακάριος ὄντως αὐτὸς ποὺ νηστεύει σὲ ὅλη αὐτὴν τὴν ζωὴν του, γιὰτὶ ἀφοῦ θὰ κατοικήσει στὴν Ἄνω Ἱερουσαλήμ, θὰ συγχορεύσει μετὰ τοὺς Ἀγγέλους, καὶ θὰ ἀναπαυθεῖ μετὰ τοὺς ἁγίους Προφῆτες καὶ Ἀποστόλους».⁵

⁴ Ρωμ. η', 18.

⁵ Ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, «Λόγος περὶ Παρθενίας ἤτοι περὶ Ἀσκήσεως», MPG 28, 260.

2.2. Ἡ νηστεία διώκει τοὺς δαίμονες.

Στὸν ἴδιο λόγο καὶ πάλι θὰ ἀναφέρει: «Ἄς ἀγαπήσουμε ὅσο πιὸ πολὺ μποροῦμε τὴ νηστεία. Μὲ αὐτὴν τὴν ἀρετὴ κόσμησε τὸ σῶμα σου... Βλέπεις τί κατορθώνει ἡ νηστεία; Καὶ νόσους θεραπεύει καὶ δαιμόνια ἐκβάλλει, καὶ τοὺς πονηροὺς λογισμοὺς ἀποδιώκει καὶ καθιστᾷ τὸν νοῦ λαμπρότερο, τὴν καρδιὰ καθαρή, τὸ σῶμα τὸ ἐξαγιαρίζει, καὶ τὸν ἄνθρωπο τὸν ὀδηγεῖ μπροστὰ στό θρόνο τοῦ Θεοῦ. Καὶ γιὰ νὰ μὴ νομίσεις ὅτι αὐτὰ λέγονται ἔτσι ἀπερίσκεπτα, ἰδοὺ, ἔχεις καὶ τὴ μαρτυρία τοῦ Σωτῆρος μας στὸ Ἱερὸ Εὐαγγέλιο· ὅταν λοιπὸν τὸν ρώτησαν οἱ μαθητὲς λέγοντας, "Κύριε δείξε μας μὲ ποιὸν τρόπο ἐκδιώκονται τὰ ἀκάθαρτα πνεύματα", ὁ Κύριος ἀπάντησε: "αὐτὸ τὸ γένος δὲν βγαίνει ἀπὸ τὸν ἄνθρωπο παρὰ μόνο μὲ προσευχὴ καὶ νηστεία». Ὅποιος ἐνοχλεῖται λοιπὸν ἀπὸ τὴν ἐπήρεια κάποιου ἀκαθάρτου πνεύματος, ἐὰν χρησιμοποιήσῃ τὸ φάρμακο αὐτὸ τῆς νηστείας, ἀμέσως τὸ πνεῦμα τὸ πονηρὸ δὲν ἀντέχει καὶ φεύγει, ἀπὸ τὸν φόβο τῆς νηστείας. Γιατί οἱ δαίμονες τέρπονται μὲ τὴν κραιπάλη καὶ τὴν ἀνάπαυση τοῦ σώματος. Μεγάλῃ δύναμει εἶναι ὄντως ἡ νηστεία, καὶ μεγάλα κατορθώματα ἐπιτυγχάνονται διὰ μέσου αὐτῆς. Γιατί, ἀπὸ ποῦ ἄλλοῦ παίρνουν δύναμει οἱ ἄνθρωποι καὶ ἐπιτελοῦν μεγάλα κατορθώματα καὶ θαύματα μὲ τὰ ὁποῖα ὁ Θεὸς χαρίζει τὴν ἴαση στοὺς ἀσθενεῖς, ἐκτὸς ἀπὸ αὐτὴν τὴ νηστεία, τὴν ταπεινοφροσύνη καὶ τὴν ἐνάρετη ζωὴ; Ἡ νηστεία εἶναι ὁ τύπος ζωῆς τῶν Ἀγγέλων, γι' αὐτὸ κι ἐκεῖνος ποὺ τὴ χρησιμοποιεῖ βρίσκεται σὲ τάξῃ Ἀγγελικῇ.»

2.3. Νηστεία κατὰ τοῦ πνεύματος τῆς πορνείας.

Στὸν λόγο τοῦ «περὶ ἀπάτης τοῦ διαβόλου καὶ τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων» θὰ ἀναφέρει: «ἄς προσκυνήσουμε τὸν πραγματικὸ Θεὸ, ἀφοῦ ἀρνηθοῦμε τὸ

σκοτάδι, ἄς ἀγαπήσουμε τὸ φῶς, ἀπορρίπτοντας τὴν μέθη ἄς ἀγαπήσουμε τὴ νηστεία. Γνωρίζοντας πλέον τὴν ἀσέλγεια, ἄς ἀσκηθοῦμε στὴν σωφροσύνη»⁶.

Στὴν ἐπιστολὴ τοῦ Ἁγίου «πρὸς Κάστορα τὸν Μακαριώτατον, περὶ τῶν κανονικῶν τῶν κοινοβίων διατυπώσεων», θὰ ἀναφερθεῖ στὴν συμβολὴ τῶν διαφορῶν ἀρετῶν στὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς, καὶ τὴ νηστεία ὡς μία προϋπόθεση μιᾶς ἐξ' αὐτῶν - αὐτῆς τῆς σωφροσύνης: «...Πρὸς τὴν καθαρότητα τῆς ψυχῆς μᾶς ὀδηγεῖ καὶ ἡ ἀποχὴ τῆς ὀργῆς, τῆς λύπης, τῆς κενοδοξίας, τῆς ὑπερηφανείας. Ὅλα αὐτὰ ἐπιφέρουν τὴν ψυχικὴ καθαρότητα. Αὐτὴν ὅμως τὴν μερικὴ καθαρότητα ποὺ ἐπιτυγχάνεται μὲ τὴν ἄσκησιν τῆς ἀρετῆς τῆς σωφροσύνης τὴν ἐπιτυγχάνει κυρίως ἡ ἐγκράτεια καὶ ἡ νηστεία. Γιατὶ εἶναι ἀδύνατον νὰ πολεμήσει κανεὶς μὲ τὸν νοῦ τὸ πνεῦμα τῆς πορνείας, ἂν ἔχει τὴν κοιλιὰ γεμάτη ἀπὸ τροφές. Γι' αὐτὸ λοιπὸν, πρῶτος ἀγῶνας μας ἄς εἶναι ἡ ἐγκράτεια τῆς γαστρὸς καὶ ἡ δουλαγωγία τοῦ σώματος, ὄχι μόνον μὲ τὴ νηστεία, ἀλλὰ καὶ μὲ τὴν ἀγρυπνία, καὶ τὸν κόπο, καὶ τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ μὲ τὴν ἐνθύμησιν καὶ τὸν φόβον τῆς αἰωνίου γεένης, καὶ μὲ τὸν πόθον τῆς Βασιλείας τῶν Οὐρανῶν.⁷»

Σὲ ἀπάντησιν καὶ πάλιν τοῦ Ἁγίου στὴν ἐρώτησιν «γιὰ ποιὸν λόγον ὁ Κύριος ἀναφέρει " Ἴσθι εὐνοῶν τῷ ἀντιδίκῳ σου ταχύ, ἕως ὅτου εἶ ἐν τῇ ὁδῷ μετ' αὐτοῦ- »⁸, ὁ Ἅγιος ἀποκρίνεται: «Ἀντίδικος ἐναντὶ τῆς ψυχῆς εἶναι τὸ σῶμα. Γιατὶ τὸ εἶνα ἀντιτάσσεται στὸ ἄλλο καθὼς λέγει ὁ Ἄπ. Παῦλος. Γι' αὐτὸ σκληραγωγοῦμε καὶ μεταχειριζόμεσθα σὰν δοῦλον τὸ σῶμα, ζῶντας συμφιλιωμένοι μὲ αὐτὸ μέσα ἀπὸ τὴν νηστείαν καὶ τὴν ἀγρυπνίαν καὶ μὲ τὴν ὑπόλοιπὴν κακοπάθειαν, μὲ σκοπὸν νὰ μὴν ἐπαναστῆ ἐναντίον τῆς ψυχῆς μὲ τὰ πάθη τῆς ἀτιμίας. " Ὁδὸ" ὁ Κύριος ἐννοεῖ τὸν μάταιον καὶ πλάνον αὐτὸν βίον, γιατί ὅταν λυθεῖ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὸ σῶμα, καὶ ἐξέλθῃ ἀπὸ αὐτὴν τὴ ζωὴ καὶ ὁδὸς, δὲν θὰ μπορεῖ πλέον νὰ ἐργάζεται τὸ ἀγαθόν.»⁹

⁶ Ἀγ. Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου, «ἐξηγήσεις περὶ τῆς ἀπάτης τοῦ διαβόλου καὶ τῆς πλάνης τῶν εἰδώλων».

⁷ Ἀγ. Ἀθανασίου τοῦ Μεγάλου «πρὸς Κάστορα τὸν Μακαριώτατον περὶ τῶν κανονικῶν τῶν κοινοβίων διατυπώσεων». MPG 28, 876. Κατ' ἄλλους ἡ ἐπιστολὴ ἀποδίδεται στὸν Ὅσιον Κασσιανὸν τὸν Ρωμαῖον.

⁸ Ματθ. ε', 25

⁹ Τοῦ ἐν Ἁγίοις Πατρὸς ἡμῶν Ἀθανασίου, «ρήσεις καὶ ἐρμηνεῖαι παραβολῶν τοῦ Ἁγίου Εὐαγγελίου, MPG 28, 717.

3. Βασιλείου τοῦ Μεγάλου.

3.1. Ἡ ἀσυστολότητα τῆς ἀδηφαγίας καὶ ἡ σεμνότητά τῆς νηστείας.

Ἄς μεταβοῦμε ὅμως στὸν Βασίλειο τὸν Μέγα τὸν ὁποῖο θὰ ἀκούσουμε στὸν πρῶτο λόγο του Περί Νηστείας νὰ μᾶς προτρέπει: «ἂν θέλεις νὰ καταστήσεις δυνατὸ τὸν λογισμό σου, πρέπει νὰ δαμάσεις τὴν σάρκα σου μὲ τὴ νηστεία. Γιατί αὐτὸ ἀναφέρει ἐξ' ἄλλου καὶ ὁ Ἀπόστολος· ὅτι δηλ “ἂν καὶ ὁ ἐξωτερικὸς ἄνθρωπος φθείρεται, ὁ ἐσωτερικὸς ὅμως ἀνανεώνεται”.¹⁰ Ἄλλοῦ πάλι ἀναφέρει: “ὅταν ἀσθενῶ τότε εἶμαι δυνατὸς”.¹¹ Δὲν θὰ καταφρονήσεις λοιπὸν τὶς φθειρόμενες τροφές; Δὲν θὰ ἐπιθυμήσεις τὴν τράπεζα τῆς Βασιλείας τῶν οὐρανῶν, τὴν ὁποία θὰ προπαρασκευάσει ἡ νηστεία ποὺ θὰ κάνεις ἀπὸ ἐδῶ; Ἄγνοεῖς ὅτι μὲ τὴν ἀμετρία τοῦ χορτασμοῦ κάνεις παχὺ τὸ σκουλήκι ποὺ ἀργότερα θὰ σε βασανίζει; Γιατί ποῖος στ' ἀλήθεια δέχθηκε ποτὲ μετοχὴ σὲ κάποιον πνευματικὸ χάρισμα μὲ τὴν πλούσια καὶ συνεχῆ διατροφή;...Γιατί ἀπὸ τὴν πλούσια τροφή ἀναπέμπονται καπνώδεις ἀναθυμιάσεις, οἱ ὁποῖες μὲ τὴ δημιουργία μιᾶς πυκνῆς καὶ ἀδιαπεράστου νεφέλης, διακόπτουν τὶς ἐλλάμψεις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος στὸ νοῦ τοῦ ἀνθρώπου. Ἡ νηστεία εἶναι ὄπλο κατὰ τῆς στρατιᾶς τῶν δαιμόνων, γιατί καθὼς λέγει ἡ Γραφή, “αὐτὸ τὸ γένος δὲν ἐξέρχεται παρὰ μόνον μὲ προσευχὴ καὶ νηστεία”. Καὶ τὰ μὲν καλὰ ἐκ τῆς νηστείας εἶναι αὐτά. Ὁ χορτασμός ὅμως εἶναι ἀρχὴ μεγάλων ἀπωλειῶν. Γιατί μαζὶ μὲ τὴν τρυφή καὶ τὰ κάθε εἶδους καρυκεύματα συνεισέρχεται καὶ κάθε εἶδους παράλογη ἀκολασία. Τότε οἱ ἄνθρωποι γίνονται ἵπποιοι θηλυμανεῖς ἐξ' αἰτίας τοῦ σφοδροῦς πάθους ποὺ γεννιέται μέσα στὶς ψυχές τους ἀπὸ τὴν τροφή. Στούς μεθύοντες παρατηροῦνται οἱ ἐναλλαγές τῆς φύσεως· στοὺς ἄνδρες ἐπιζητεῖται ἡ φύση τῆς γυναικὸς καὶ στὶς γυναῖκες τοῦ ἀνδρός. Ἡ νηστεία ἀντιθέτως βάζει μέτρα ἀκόμη καὶ σ' αὐτὲς τὶς σχέσεις μέσα στὸν γάμο καὶ μετατρέπει τὴν ἀμετρία τῶν νομίμων συζυγικῶν

¹⁰ Β' Κορ. δ', 16. (ἀλλ' εἰ καὶ ὁ ἐξω ἡμῶν ἄνθρωπος διαφθείρεται, ἀλλ' ὁ ἐσωθεν ἀνακαινοῦται ἡμέρα καὶ ἡμέρα.)

¹¹ Β' Κορ. ιβ', 10. (ὅταν γὰρ ἀσθενῶ, τότε δυνατὸς εἰμί.)

σχέσεων τὴν ὁποία καὶ κολάζει, σὲ ἐκ συμφώνου ἀποχή, μὲ σκοπὸ τὴν ἀφοσίωση στὴν προσευχή»¹². Στὸν ἐπίλογο τοῦ ἰδίου λόγου τονίζει: «Γνωρίζεις ἄραγε ποῖον πρόκειται νὰ ὑποδεχθεῖς; Αὐτὸν ποὺ εἶπε ὅτι 'ἐγὼ καὶ ὁ Πατέρας μου θὰ ἔλθουμε σ' αὐτὸν καὶ θὰ κατοικήσουμε μαζί του'¹³. Γιατί λοιπὸν προτιμᾶς τὴ μέθη καὶ ἀποκλείεις ἔτσι τὴν εἴσοδο στὸν Δεσπότη; Γιατί ἐξωθεῖς τὸν ἐχθρὸ νὰ καταλάβει τὰ ὀχυρώματά σου; Ἡ μέθη δὲν μπορεῖ νὰ ὑποδεχθεῖ τὸν Κύριο. Ἡ μέθη ἀποδιώκει τὸ Πανάγιο Πνεῦμα. Ὁ καπνὸς διώχνει τὶς μέλισσες καὶ ἡ κραιπάλη τὰ πνευματικὰ χαρίσματα. Ἡ νηστεία εἶναι ἡ εὐπρέπεια τῆς πόλης, ἡ σταθερότητα τῆς ἀγορᾶς, ἡ εἰρήνη τῶν οἴκων, ἡ διάσωση τῶν περιουσιῶν. Θέλεις νὰ γνωρίσεις τὴ σεμνότητά της; Σύγκρινε τὸ σημερινὸ βράδυ μὲ τὴν αὐριανὴ ἡμέρα καὶ θὰ δεῖς τὴν πόλη νὰ μεταστρέφεται ἀπὸ τὴν ταραχὴ καὶ τὴν ζάλη σὲ βαθιὰ γαλήνη»¹⁴.

Σὲ ἄλλον λόγο του θὰ τονίσει: «ἡ ἀποχή τῶν βρωμάτων παρεμοδίζει τὶς ὀρέξεις τῆς γαστρὸς, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν τῶν ὑπὸ τῆς γαστρὸς.»¹⁵

3.2. « Ἄς αὐξήσουμε τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς ».

Ἡ νηστεία εἶναι καὶ αὐτὴ ἓνα ἀπὸ τὰ ἐλαφρὰ φορτία τὰ ὁποία καλούμαστε νὰ σηκώσουμε ἀγόγγυστα. Αὐτὸ μᾶς διασαφηνίζει ὁ Ἅγιος μέσα στὸν δεῦτερο

¹² Μ. Βασιλείου, περὶ νηστείας Λόγος Α', MPG 31, 180-181.

¹³ Ἰωάν. ιδ', 23 (ἐάν τις ἀγαπᾷ με, τὸν λόγον μου τηρήσει, καὶ ὁ πατήρ μου ἀγαπήσει αὐτόν, καὶ πρὸς αὐτόν ἐλευσόμεθα καὶ μονὴν παρ' αὐτῶ ποιήσομεν.)

¹⁴ Μ. Βασιλείου, περὶ νηστείας Λόγος Α', MPG 31, 184. Τὰ τελευταῖα λαμβάνουμε ἀπὸ τὸν ἐπίλογο. Καὶ εἶναι πραγματικὰ πολὺ εὐστοχη ἢ προσομοίωση τῆς σεμνότητος - ὠραιότητος τῆς νηστείας ἀπὸ τὴν μιά, μὲ τὴν πρωϊνὴ γαλήνη τῶν πολυτάραχων πόλεων, καὶ τῆς ἀσυστολότητος - ἀσχημοσύνης τῆς κραιπάλης ἀπὸ τὴν ἄλλη, μὲ τὴν ζάλη καὶ τὴν ταραχὴ τῶν βραδινῶν ξεφαντωμάτων καὶ διασκεδάσεων ποὺ συνοδεύουν τὴν μέθη καὶ τὴν ἄκρατη πολυφαγία τῶν δύστυχων ἀνθρώπων τῆς νύχτας. Ἐπιπλέον, ἡ ἀναφορὰ στὴ μέθη συμπεριλαμβάνεται μέσα στὴν γενίκευση ποὺ κάνει ὁ Ἅγιος στὴν ἔννοια τῆς νηστείας καὶ τῶν παθῶν, ἀλλὰ καὶ αὐτῆς τῆς ἰδίας τῆς μέθης, τὴν ὁποία διακρίνει στὴν μέθη τῆς λύπης, τοῦ θυμοῦ, τῆς καταλαλιᾶς, κ. ἄ. Ἐτσι, τὰ σχόλια ποὺ γίνονται σχετικὰ μὲ τὴν ὑποδοχὴ τοῦ Κυρίου - τοῦ Μυστηρίου δηλ. τῆς Θείας Μετάληψης, ἀπὸ τοὺς πίπτοντες στὸ πάθος τῆς μέθης, ἀφοροῦν καὶ τὸ σύνολο τῶν παθῶν τὰ ὁποία ὀφείλουμε νὰ καταπολεμήσουμε μὲ τὴν ἀρμόζουσα σὲ καθε περίπτωση νηστεία. Μὲ ἄλλα λόγια, ὅπως πάθος εἶναι ἡ μέθη καὶ δὲν μπορεῖ νὰ προσέλθει ὁ μεθύων στὴ Θεία Μετάληψη, πάθος σοβαρώτατο εἶναι καὶ ὁ θυμὸς, καὶ οἱ ἐπιτελούμενες ἀδικίες εἰς βάρος τῶν συνανθρώπων μας, καὶ οἱ ἐριδες, καὶ οἱ μάχες, καὶ φυσικὰ ἢ ἀδηφαγία τὴν ὁποία κατηγορηματικὰ καὶ διεξοδικὰ ἀναφέρει ὁ Ἅγιος. Γι' αὐτὸ καὶ λίγο πῶς πάνω ὁ ἴδιος ἀναρωτιέται μὲ ἀπορία: «τὸ ἀπόγευμα προετοιμάζεσαι γιὰ τὴν θ. Μετάληψη καὶ δαπανᾷς τὴν ἡμέρα σου στὰ δικαστήρια;», ἀφήνοντας σαφέστατα νὰ ἐννοηθεῖ καὶ ἡ ἴδια ἐρώτηση γιὰ ὅλα τὰ ὑπόλοιπα: «καὶ δαπανᾷς τὴν ἡμέρα σου στὴν ἀδηφαγία, στὶς μάχες, στὸν θυμὸ, στὶς ἀδικίες;»

¹⁵ Ἐρμηνεῖα εἰς τὸν Προφήτην Ἡσαΐαν, MPG 30, 181.

λόγο του περί νηστείας: «ἂν σκοπεύεις λοιπὸν νὰ νηστεύσεις μὴ σκυθρωπάσεις σὰν τοὺς Ἰουδαίους, ἀλλ' εὐαγγελικῶς χαροποιήσῃς τὸν ἑαυτὸ σου, χωρὶς νὰ θλίβεσαι γιὰ τὴ στέρξη τῆς γαστρὸς, ἀλλὰ εὐφραϊνόμενος μαζί με τὴν ψυχὴ γιὰ τὶς πνευματικὲς ἀπολαύσεις. Γιατί γνωρίζεις ὅτι ἡ σάρκα βούλεται κατὰ τοῦ πνεύματος, ἐνῶ τὸ πνεῦμα κατὰ τῆς σαρκός. Ἐπειδὴ λοιπὸν τὰ δυὸ αὐτὰ πολεμοῦν τὸ ἓνα τὸ ἄλλο, ἅς ἀποστερήσουμε τὴν τρυφὴ ἀπὸ τὴν σάρκα καὶ ἅς αὐξήσουμε τὴ δύναμη τῆς ψυχῆς, ὥστε ἀφοῦ λάβουμε τὴ νίκη κατὰ τῶν παθῶν διὰ τῆς νηστείας, νὰ στεφανωθοῦμε θριαμβευτικὰ μετὰ τὰ στεφάνια τῆς ἐγκρατείας.»¹⁶

3.3. Ὁ ἔλεγχος τοῦ δημοσίου βίου διὰ τῆς νηστείας.

Στὸν ἴδιον λόγο συνεχίζει ὁ Ἅγιος: «ἡ νηστεία φυλάσσει τὰ νήπια, σωφρονίζει τὸ νέο, σεμνὸ καθιστᾷ τὸν ἡλικιωμένο. Γιατί εἶναι ἐντιμότερη ἢ κεκοσμημένη νηστεία ποὺ γίνεται κατὰ τὸ γῆρας. Γιὰ τὶς γυναῖκες εἶναι ἡ πιὸ ἀρμόζουσα εὐπρέπεια, γι' αὐτοὺς ποὺ βρίσκονται στὴν ἀκμὴ τῆς ἡλικίας τὸ χαλινάρι, ἡ διαφύλαξη τῶν συζυγικῶν σχέσεων, ἡ τροφὸς τῆς παρθενίας. Καὶ αὐτὲς μὲν εἶναι οἱ φροντίδες τῆς γιὰ τὸ κάθε σπίτι. Πῶς ὅμως διακυβερνᾷ τὴ ζωὴ δημοσίως; Καθοδηγεῖ ὅλη τὴν πόλη καὶ τὸν λαὸ συνεχῶς πρὸς τὴν εὐταξία, παύει τὶς φωνές, ἐξορίζει τὴ μάχη, σταματᾷ τὶς κακολογίες. Τίνος διδασκάλου ἢ παρουσίας αὐτοστιγμῆ σταματᾷ τὴν φασαρία ἀνάμεσα στὰ παιδιά, ὅπως ἡ νηστεία παρουσιάζομένη καταστέλλει τὴν ταραχὴ στὴν πόλη; Ποιὸς μέθυσος διασκεδαστῆς παρουσιάστηκε ποτὲ δημοσίως νηστεύων; Ποιὸς χορὸς ἀσελγῆς συγκροτήθηκε ποτὲ ἀπὸ τὴ νηστεία; Τρυφερὰ γέλια, ἄσματα πορνικὰ καὶ μανιώδεις χοροὶ παρευθὺς ἐξέρχονται ἀπὸ τὴν πόλη, ἐκδιωκόμενοι ἀπὸ τὴ νηστεία, σὰν ἀπὸ κάποιον αὐστηρὸ δικαστῆ»¹⁷.

¹⁶Τοῦ ἰδίου, περί Νηστείας Λόγος Β', MPG 31, 189.

¹⁷Τοῦ ἰδίου περί Νηστείας Λόγος Β', MPG 31, 192.

3.4. Ἡ διαφθορὰ τῆς ἀδηφαγίας.

Στὸν Ἀσκητικὸ λόγῳ του θὰ ἀκούσουμε τὸν Ἅγιον νὰ ἀναφέρει: «εἶδα πολλοὺς αἰχμαλώτους ἀπὸ τὰ πάθη τους, νὰ βρίσκουν καὶ πάλι τὴν ὑγεία τους, ἔστω ὅμως καὶ σὲ ἓναν ἀπὸ τοὺς λαθροφάγους ἢ γαστριμάργους δὲν εἶδα νὰ συμβαίνει κάτι τέτοιο. Αὐτοὺς μάλλον τοὺς εἶδα νὰ ἀποχωρίζονται ἀπὸ τὸν ἐγκρατῆ βίον καὶ νὰ διαφθείρονται μέσα στὸν κόσμον, ἢ νὰ προσπαθοῦν νὰ ἀποκρυφθοῦν ἀνάμεσα στοὺς ἐγκρατεῖς καὶ τελικὰ νὰ συνασπίζονται μὲ τὸν διάβολο στὸ πάθος τῆς ἡδυπαθείας. Κι αὐτὸ γιατί εἶναι ψεῦτες, πολύορκοι, ἐπίορκοι ἀντιστατικοί, μεγαλόφωνοι, ἀρνησίφαγοι, ἀνελεύθεροι, θηλυπρεπεῖς, μεμψίμοιροι, περίεργοι, σκοτεινοχαρεῖς καὶ γενικὰ πολέμιοι ἐκούσιοι κάθε εἴδους ἐναρέτου τρόπου διαβιώσεως. Γιατί, προκειμένου νὰ σκεπάσουν τὸ πάθος τῆς γαστριμαργίας, περιπίπτουν σὲ πλῆθος ἄλλων παθῶν. Αὐτοὶ εἶναι ποὺ φαινομενικὰ μοιάζει νὰ συγκαταλέγονται μὲ τοὺς σωσμένους, στὴν πραγματικότητα ὅμως συγκαταλέγονται μὲ τοὺς καταδικασμένους.»¹⁸ Τέλος στὸ ἔργο του «Ἀσκητικαὶ διατάξεις» ἀναφέρει: «ἡ παιδεία τῆς σάρκας εἶναι τιμωρία τῶν παθῶν. Ἡ τιμωρία τῶν παθῶν φέρνει τὴν ἀταραξία καὶ τὴν γαλήνη στὴν ψυχὴ. Ἡ γαλήνη δὲ τῆς ψυχῆς ἀποτελεῖ γονιμώτατη πηγὴ ἀρετῶν.»¹⁹

4. Ἁγίου Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου.

4.1. Ὁ «χοῖρος» καὶ ἡ «ἀκαθαρσία» του.

Ἄς μεταβοῦμε ὅμως καὶ στὸν Ἱερὸ Χρυσόστομον, τὸν ὁποῖο θὰ ἀκούσουμε νὰ τονίζει ὅτι ἡ ἀγνεία εἶναι ἡ κυρίως ἐπιδιωκόμενη ἀρετὴ, καθὼς εἶναι αὐτὴ ποὺ ὁδηγεῖ τὸν ἄνθρωπον στὸν ἀγιασμό· «...Γιατί αὐτὸ εἶναι τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ· τὸ νὰ κατορθώσουμε τὸν προσωπικὸ ἀγιασμό μας. Καὶ πρόσεξε ὅτι πουθενὰ ἄλλοῦ δὲν ὑπαινίσσεται μὲ τόση ἔνταση (ὁ Ἀπόστολος) γιὰ ὅτιδήποτε ἄλλο,

¹⁸ Τοῦ ἰδίου, Λόγος ἀσκητικὸς Α', MPG 31, 640.

¹⁹ Ἀσκητικαὶ διατάξεις πρὸς τοὺς ἐν κοινοβίῳ καὶ καταμόνας ἀσκοῦντας, MPG 31, 1348.

ὅσο γι' αὐτὸ τὸ θέμα. Ὅμοίως λοιπὸν καὶ σὲ ἄλλο σημεῖο γράφει: 'νὰ ἐπιδιώκετε μαζί με ὅλα τὴν εἰρήνην καὶ τὸν ἀγιασμό, χωρὶς τὸν ὁποῖο δὲν πρόκειται νὰ δεῖ κανεὶς τὸν Κύριο'.»²⁰ Καὶ συνεχίζει παραθέτοντας καὶ τὸν τρόπο ποῦ κατορθώνεται ὁ ἀγιασμός τοῦ ἀνθρώπου: «γιὰ ποιὸν λόγο θαυμάζεις γιὰ τὸ ὅτι παντοῦ πρὸς τοὺς μαθητὲς περὶ αὐτοῦ τοῦ θέματος γράφει, ἀφοῦ μάλιστα καὶ πρὸς τὸν Τιμόθεο ἔλεγε 'φύλαγε τὸν ἑαυτὸ σου ἀγνό' ἐνῶ στὴν δευτέρα ἐπιστολὴ πρὸς Κορινθίους ἔλεγε καὶ πάλι: 'μὲ πολλὴ ὑπομονή, μὲ νηστεῖες μὲ ἀγνότητά'; Καὶ παντοῦ θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ τὸ συναντήσῃ αὐτό, στὴν πρὸς Ῥωμαίους καὶ σὲ ὅλες γενικὰ τὶς ἐπιστολές. Γιατί ὄντως αὐτὸ το κακὸ (ἢ πορνεία) καταστρέφει τοὺς πάντες. Καὶ ὅπως ὁ χοῖρος ποῦ εἶναι γεμάτος ἀκαθαρσία, ὅπου καὶ ἂν εἰσέλθῃ, πληρεῖ τὰ πάντα μὲ τὴν δυσωδίαν του, καὶ γεμίζει τὶς αἰσθήσεις ὅλες μὲ τὴν ἀκαθαρσία του, ἔτσι ἀκριβῶς συμβαίνει καὶ μὲ τὴν πορνεία»²¹.

4.2. Ἡ Ἑλλειψη σωφροσύνης, ἀδικαιολόγητη καὶ γιὰ τοὺς νέους.

Ἡ σωφροσύνη κατὰ τὸν Ἱερὸ Χρυσόστομο πρέπει νὰ εἶναι κοινὸ γνῶρισμα κάθε ἡλικίας. Κανένας δὲν δικαιολογεῖται νὰ μὴν ἐπιδιώκει αὐτὴν τὴ μέγιστη ἀρετὴ, γιὰ τὴν ὁποία παρέχονται τὰ μέσα καὶ ἀπὸ αὐτὴ τὴν ἴδια τὴν φύσιν τοῦ ἀνθρώπου, εἴτε αὐτὸς εἶναι ἡλικιωμένος εἴτε νέος· «Γιατί καὶ τὸ λευκὸ τιμοῦμε, ὄχι ἐπειδὴ τιμοῦμε περισσότερο τὸ λευκὸ σὰν χρῶμα, ἀλλὰ μάλλον διότι αὐτὸ εἶναι τεκμήριον ἐναρέτου ζωῆς, ἀλλὰ καὶ διότι βλέποντας αὐτὸ στοχαζόμεσθε τὸ ἐσωτερικὸ γῆρας. Ἐὰν ὅμως διαπράττονται τὰ ἀντίθετα, τότε μάλλον αὐτοὶ ποῦ τὸ κατέχουν γίνονται ἄξιοι γέλωτος. Γιατί καὶ τὸν βασιλέα τιμοῦμε, καὶ τὸ πορφυρένιον ἔνδυμά του καὶ τὸ στέμμα του, ἐπειδὴ αὐτὰ εἶναι σύμβολα τῆς ἐξουσίας του. Ἐὰν ὅμως τὸν δοῦμε μὲ τὸ βασιλικὸ ἔνδυμα, ἐμπυυόμενον καὶ ἀπὸ τοὺς ὑπηρέτας ἐξουσιαζόμενον, πνιγμένον, κλεισμένον σὲ φυλακὴν, συρόμενον, τότε μάλλον θὰ ντραποῦμε καὶ τὸ ἔνδυμα καὶ τὸ στέμμα. Ἀλλὰ, πὲς μου, δὲν θὰ

²⁰ Ἐβρ. ιβ', 14.

²¹ Ἱ. Χρυσόστομος, «ὑπόμνημα εἰς τὴν πρὸς Θεσσαλονικεῖς ἐπιστολὴν πρώτην», Ὁμιλία Ε', MPG 62, 423-424.

δακρύσουμε και γι' αυτό ακόμα τὸ ἀξίωμα; Μὴν ἔχεις λοιπὸν τὴν ἀξίωση νὰ τιμᾶσαι γι' αὐτὴν σου τὴ λευκότητα ὅταν ἐσὺ ὁ ἴδιος δὲν τὴν τιμᾶς. Γιατί καὶ αὐτὴ θὰ ἀπαιτήσῃ δικαιοσύνη ἀπὸ ἐσένα, μιὰ ποὺ καταντροπιάζεις ἓνα τόσο λαμπρὸ καὶ τίμιο ἀξίωμα. Δὲν τὰ λέγουμε αὐτὰ γιὰ ὅλους, οὔτε τὸ γῆρας καὶ μόνον ἀφορᾶ ὁ λόγος μας – δὲν θὰ ἦμουν τόσο ἄφρων – ἀλλὰ καὶ γιὰ ψυχὴ νέα ποὺ καταντροπιάζει τὸ γῆρας. Οὔτε γιὰ τοὺς γέροντες μόνον μιλοῦμε, ἀλλὰ γιὰ ὅλους αὐτοὺς ποὺ καταντροπιάζουν αὐτό. Γιατί ὁ γέροντας εἶναι ἄρχοντας ἂν θέλει, καὶ ἀπὸ αὐτὸν ποὺ κατέχει τὸ πορφυρένιο βασιλικὸ ἔνδυμα βασιλικώτερος, ἐφ' ὅσον κρατεῖ τὰ πάθη του καὶ τὰ ὑποτάσσει κρατώντας αὐτὰ σὲ κατάστασι δουλική. Ἐὰν ὅμως διασύρεται καὶ καθαίρεται ἀπὸ τὸν θρόνον του, καὶ γίνεται δούλος ἐρωτικῶν χρημάτων καὶ κενῆς δόξας καὶ καλλωπισμοῦ καὶ τρυφῆς καὶ μέθης καὶ ὀργῆς καὶ ἡδονῶν σαρκικῶν, καὶ καλλωπίζει τὰ μαλλιά του μὲ λάδι, καὶ ἀτιμάζει τὴν ἡλικία μὲ τὴν κακὴν του προαίρεση, τότε ποιᾶς πραγματικὰ τιμωρίας δὲν εἶναι ἄξιος; Ἀλλὰ μὴ γίνεσθε ἔτσι κι' ἐσεῖς, νέοι, γιατί δὲν ὑπάρχει καμμιά ἐλάφρυνση σ' ἐσᾶς ἂν ἀμαρτάνετε. Τί συμβαίνει λοιπὸν; Εἶναι δυνατόν ὁ ἡλικιωμένος νὰ εἶναι νέος, καὶ ὅπως, ἂν καὶ βρίσκεται στὴν κατάστασι γῆρατος βλέπουμε οὐσιαστικὰ νέο στὸ φρόνημα, ἔτσι συμβαίνει καὶ τὸ ἀντίθετο. Γιατί, ὅπως ἐκεῖ κανέναν δὲν σώζει τὸ λευκὸ τρίχωμα, ἔτσι καὶ ἴδῳ, οὔτε τὸ μαῦρο ἐμποδίζει κανέναν σὲ κάτι. Γιατί ἂν αὐτὰ ὅλα γιὰ τὰ ὁποῖα μιλήσαμε, καθιστοῦν τὸν γέροντα ἀσχημονέστερο, ἀκόμη περισσότερο καθιστοῦν τὸ νέο. Ἀλλὰ οὔτε καὶ ὁ νέος ἀπαλλάσσεται ἀπὸ τὴν κατηγορία. Γιατί μπορεῖ νὰ θεωρηθεῖ ἄξιος συγνώμης μόνον ὅταν καλεῖται νὰ λάβει διοικητικὰς ἀρμοδιότητες, ὅταν εἶναι ἄπειρος, ὅταν ἔχει ἀνάγκη ἀπὸ χρόνον καὶ πείρα, ὄχι ὅμως καὶ ὅταν πρέπει νὰ ἐπιδείξει σωφροσύνη καὶ ἀνδρεία, οὔτε ὅταν πρέπει νὰ κάνει σωστὴ διακυβέρνησι τῶν χρημάτων. Τότε εἶναι ποὺ κατηγορεῖται περισσότερο ἀπὸ τὸν γέροντα ὁ νέος. Γιατί ἐκεῖνος μὲν χρειάζεται περιποίηση, καθὼς τὸ γῆρας τὸν ἐξουθενώνει. Αὐτὸς ὅμως, ἐνῶ μπορεῖ ἂν θέλει νὰ φροντίσῃ ὁ ἴδιος γιὰ τὸν ἑαυτὸν του, ποιᾶς συγνώμης εἶναι ἄξιος, ὅταν ἀρπάζει

τὴν ἐξουσία ἀπὸ τὸν γέροντα, ὅταν λέει πολλὰ ἐνῶ δὲν πρέπει, ὅταν φέρεται μὲ αὐθάδεια, ὅταν κακολογεῖ, ὅταν μεθᾶ; Καὶ ἂν ὑποστηρίζει ὅτι δὲν μπορεῖ νὰ ζήσει μὲ σωφροσύνη, πρόσεξε ὅτι καὶ πάλι ἔχει πολλὰ βοηθήματα ἐὰν θέλει. Γιατί ἂν καὶ ἡ ἐπιθυμία τὸν ἐνοχλεῖ περισσότερο, ὡστόσο μπορεῖ νὰ πράξει περισσότερα ἀπὸ ὅτι ὁ γέρων ὥστε νὰ ξεγελάσει τὸ θηρίο ἐκεῖνο. Ποιὰ εἶναι αὐτά; Οἱ κόπτοι, οἱ ἀναγνώσεις, οἱ ἀγρυπνίες, οἱ νηστείες.»²²

4.3. Γαλήνη καὶ ἀρμονία στὸ σῶμα, στὸν νοῦ καὶ στὴ ψυχή.

Στὸν λόγο του περὶ νηστείας θὰ ἀκούσουμε τὸν Ἅγιο νὰ καλεῖ τοὺς ἀνθρώπους σὲ ἐγρήγορη πνευματική: «Ἡ νηστεία εἶναι μίμησις κατὰ τὸ δυνατὸν τῶν ἀγγέλων, καταφρόνηση τῶν παρόντων, ἐνασχόληση μὲ τὴν προσευχή, τρυφή τῆς ψυχῆς, χαλινάρι τοῦ σώματος καὶ κατευνασμός τῆς ἐπιθυμίας. Καὶ γνωρίζουν οἱ νηστεύοντες ὅτι κατευνάζει τὶς ἡδονές καὶ δὲν ἀγνοοῦν οἱ πειρασθέντες ὅτι μαλακώνει τὸν θυμό, κατασπαράζει τὸν ἀργό καὶ καταπαύει τὰ κύματα τῆς φύσεως, ἀνυψώνει τὸν λογισμό, καὶ ἐκλαμπρύνει τὴ ψυχὴ, ἀνακουφίζει τὴ σάρκα, ἐκδιώκει τὶς νυχτερινές ἀσέλγειες, ἀπαλλάσει ἀπὸ τὴν μέθη, γλιτώνει ἀπὸ τὸν πονοκέφαλο καὶ κάνει τὰ χρώματα καὶ τὰ βλέμματα λαμπρά. Στὴ νηστεία οἱ κινήσεις γίνονται μὲ τάξη, ἡ γλῶσσα εἶναι εὐκίνητος χωρὶς νὰ διαστρέφεται ἀπὸ τὸ κρασί, καὶ ὁ λογισμὸς εἶναι ὀρθὸς καθὼς δὲν ἐκχέονται πρὸς αὐτὸν οἱ ἐπιθυμίες. Χορεύει μέσα στὴ σωφροσύνη, καὶ ἔχει γαλήνη»²³. Καὶ λίγο πιὸ κάτω συνεχίζει: «Αὐτὸς ποὺ δὲν συμπάσχει μὲ τὸν Ἰησοῦ, δὲν γνώρισε ποτέ τὸν Ἰησοῦ· αὐτὸς ποὺ ἀπορρίπτει τὴ νηστεία δὲν γνώρισε τὸν Σταυρό... Ὅλη ἡ ἡδονὴ τῶν τροφῶν εἶναι μέχρι νὰ τὶς καταπιεῖς. Μόλις χαθεῖ τὸ γευστικὸ μέρος τῆς τροφῆς, γίνεται σὰν νὰ μὴν ὑπῆρχε ποτέ. Ἡ νηστεία ὅμως δὲν καταφθείρεται, οὔτε περιορίζεται στὴν κοιλιὰ, οὔτε ἀπὸ τὴν

²² Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, «Ἑρμηνεία εἰς τὴν πρὸς Ἑβραίους Ἐπιστολήν», Ὁμιλίας ζ', MPG 63, 66-67.

²³ Ἱεροῦ Χρυσοστόμου, «Λόγος περὶ Νηστείας», MPG 62, 734.

κοιλιά μεταβάλλεται σὲ ἀπόρριμμα. Γιατί εἶναι πρόξενος ἀθανασίας, ἔχει τὸν ἴδιο τρόπο ζωῆς μὲ τοὺς Ἀγγέλους, γιατί εἶναι, κατὰ τὸ δυνατόν, μίμησις αὐτῶν. Ἀκηδιάζεις λοιπὸν ἐπειδὴ βρίσκεσαι σὲ νήψη; Ἐπειδὴ δὲν εἶσαι βεβαρημένος μὲ ξένες εὐτυχίες; Ἐπειδὴ ὁ λογισμὸς σου εἶναι ὀρθός; Ἐπειδὴ ἡ σάρκα σου εἶναι καθαρή; Ἐπειδὴ ἀνθεῖ ἡ διάνοια; Ἐπειδὴ ἀκοῦς τὴν Γραφή μὲ χαρὰ; Ἐπειδὴ αὐτὰ ποὺ δὲν πρέπει νὰ λέγονται ἀποσιωπᾶς καὶ δὲν εἶσαι ἄνθρωπος ἀλλὰ σχεδὸν ἄγγελος;»²⁴.

4.4. Ἡ πλατεία καὶ εὐρύχωρος ὁδὸς τῶν βιωτικῶν ἀπολαύσεων.

Καὶ μέσα ὅμως στὴν Γραφή μπορούμε νὰ βροῦμε παραδείγματα τρυφηλῆς διαβιώσεως μέσα ἀπὸ τὰ ὁποῖα παρατηροῦμε τὸν ἄμεσο συσχετισμὸ τῆς ἀδηγαγίας μὲ τὴν ἀκολασία καὶ γενικὰ κάθε εἶδους ἀμαρτία. Ἔτσι, στὴν παραβολή τοῦ πτωχοῦ Λαζάρου βλέπουμε τὸν ἄσπλαχνο πλούσιο, μέσα ἀπὸ τὸ πρόσωπο τοῦ ὁποῖου ὁ Κύριος μὲ ἀνέκφραστη Σοφία μᾶς δίνει ἓνα ἄριστο δεῖγμα ζωῆς ἱκανοποιούσης καὶ ἱκανοποιούμενης ἀπὸ τὶς μάταιες ἀπολαύσεις τοῦ ἐφήμερου βίου, οἱ ὁποῖες ὀδηγοῦν βέβαια σ' αὐτὰ τὰ ὑπὸ τῆς γαστρὸς πάθη, μὲ τὰ ὁποῖα εἶναι συνδεδεμένη ὅλη ἡ ζωὴ τοῦ ἄφρονος αὐτοῦ καὶ ἄσπλαχνου ἀνθρώπου. Ὁ Ἅγιός μας θὰ δώσει μιὰ πολὺ ωραία περιγραφή αὐτῆς τῆς ζωῆς μέσα ἀπὸ τὴν ὁμιλία τοῦ στὸν «πτωχὸ Λάζαρο»: «Θυμηθεῖτε τὸν πλούσιο ἐκεῖνο, αὐτὸν ποὺ κάθε ἡμέρα ντύνονταν μέσα στὴν πορφύρα καὶ στὰ βύσσινά ροῦχα, ποὺ ἔτρωγε σὲ λαμπρὰ συμπόσια, ποὺ ἔτρεφε τεμπέληδες καὶ κόλακες, καὶ ποὺ ἔριχνε ἄφθονο τὸ καθαρὸ κρασί στὰ σωθικά του, ποὺ γαστριμαργοῦσε κάθε ἡμέρα, ποὺ παρέδιδε καθημερινὰ τὸν ἑαυτό του στὴν ἄμετρη τρυφή καὶ ποὺ εἰσῆλθε διὰ μέσου τῆς πλατειᾶς ὁδοῦ καὶ βρισκόταν διαρκῶς μέσα στὴν ἡδονὴ καὶ τὴ χαρὰ τῆς βιωτικῆς. Γιατί ὅλα ἐπέρχονται σ' αὐτὸν σὰν νὰ ἀναβλύζουν ἀπὸ πηγές· ἢ πολλὴ περιποίηση, ἢ ἀνέκφραστος

²⁴ Ἰεροῦ Χρυσόστομου, «Λόγος περὶ Νηστείας», MPG 62, 736.

τροφή, ἡ ὑγεία τοῦ σώματος, ἡ ἀφθονία τῶν χρημάτων, ἡ τιμὴ ἀπὸ τοὺς πολλούς, οἱ εὐφημισμοὶ ἀπὸ τοὺς κόλακες. Καὶ δὲν ὑπῆρχε γενικὰ τίποτε ποὺ νὰ τοῦ προκαλοῦσε λύπη. Καὶ τὸ πλεόν σημαντικό ἦταν, ὅτι ζώντας καθημερινὰ μέσα σὲ τόση κραιπάλη καὶ ἀδηφαγία, ὄχι μόνο ἀπήλαυσε τὴ σωματικὴ ὑγεία καὶ κάθε προσωπικὴ ἀσφάλεια, ἀλλὰ καὶ τὸν πτωχὸ Λάζαρο, ὁ ὁποῖος κείτονταν κάτω, στὴν εἴσοδο τοῦ σπιτιοῦ του, μέσα στὶς πληγές, καὶ κυκλώνονταν καὶ γλύφονταν ἀπὸ τὰ σκυλιὰ, λιώνοντας μέσα στὴν πείνα, τὸν προσπερνοῦσε χωρὶς ἔλεος, χωρὶς νὰ τοῦ δίνει οὔτε κὰν ἀπὸ αὐτὰ τὰ ψίχουλα τῆς τραπέζης του. Καὶ ὁ μὲν πλούσιος εἰσερχόμενος διὰ μέσου τῆς πλατειᾶς πύλης τῆς ζωῆς, βάδιζε τὴν εὐρύχωρο ὁδὸ τῆς τροφῆς, τῆς ἀκολασίας, τοῦ γέλιου, τῆς ἀνέσεως, τῆς γαστριμαργίας, τῆς μέθης, τῆς πολυτελοῦς ἐνδυμασίας, τῆς ἀνοησίας τῶν ἀκριβῶν ρούχων... Πουθενὰ ὑψηλὰ βράχια, πουθενὰ γκρεμοί, πουθενὰ σκοτεινοὶ ὕφαλοι στὴ θάλασσα, πουθενὰ ναυάγιο, πουθενὰ ἀνωμαλίες, ἀλλὰ πάντα σὲ στερεοὺς καὶ ἰσόπεδους δρόμους περπατώντας, διῆγε τὸν παρόντα βίον, καταποντιζόμενος καθημερινὰ ἀπὸ τὰ κύματα τῆς κακῆς ἐπιθυμίας, καὶ χωρὶς ὁ ἴδιος νὰ τὸ καταλαβαίνει, σπαρασσόμενος ἀπὸ τὶς ἄτοπες ἐπιθυμίες, μένοντας μάλλον κατὰ τὰ μέγιστα εὐφραϊνόμενος ἀπὸ αὐτὴν τὴν κατάστασι. Πάντα πολιορκούμενος ἀπὸ τὴν ἀσέλγεια, ἀπὸ τὴν γαστριμαργία, ἀπὸ τὴν μανία τῶν χρημάτων, χωρὶς βέβαια νὰ ἔχει καμμιά αἴσθησι τῆς δεινῆς κατάστασις στὴν ὁποία εἶχε περιπέσει. Χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ δεῖ τὸ τέλος τῆς ὁδοῦ.»²⁵

Νομίζουμε ὅτι ἡ περιγραφή μᾶς δίνει μιὰ πλήρη εἰκόνα τῆς εὐζωΐας, τῶν παρανόμων συμποσίων, τῆς κραιπάλης καὶ τοῦ χορτασμοῦ τῆς γαστρός, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν ἀσέλγεια, τὴν ἀφροσύνη, τὴν κακία, τὴν ἀσπλαχνία καὶ ὅλα τὰ δεινὰ ὑπὸ τὰ ὁποῖα εἶχε περιέλθει ὁ πλούσιος, χωρὶς μάλιστα νὰ μπορεῖ ἀπὸ τὴν τύφλωσι τῆς ἀμαρτίας νὰ κατανοήσι τὴν ἀθλιότητά του, πράγμα τὸ ὁποῖο ἦταν καὶ τὸ μεγαλύτερο δεινόν, καθὼς ἔτσι δὲν τοῦ δίνονταν ποτὲ ἡ εὐκαιρία γιὰ

²⁵ Ἰ. Χρυσοστόμου, «εἰς τὸν πτωχὸν Λάζαρον καὶ τὸν Πλούσιον», MPG 48, 1048-1049.

μετάνοια. Τραγικό κατόντημα θά ἔλεγε κανείς με ἀπλά λόγια, τραγική μοιραία κατάληξη, ἐξ' αἰτίας τῶν ἐπιλογῶν ποὺ ἐμεῖς οἱ ἴδιοι κάνουμε στή ζωή μας.